

Тарийхый мағлыўматлар

Қарақалпақстан Республикасы

Мұқаддес Ұатанымыз - Өзбекстан Республикасы өзиниң 27 жыллық өзбетинше раўажланыў жылларында әсирлерге тең жолды басып өтти. Тарийхан қысқа бул дәширде қала хәм аўылларимиз, пүткил журтымыз түси, жәмиетимиздеги социаллық-сиясий мунасәбетлер пүткиллей өзгерди. Турмысымыздың барлық тараўдың хәм тармақларыда турақлы өсиў пәтлери гүзетилип атыр. Ең кереги, халқымыз кеўилинде өз журтыға иелик сезими, сол уллы Ұатанның бүгинги хәм ертанги күни ушын жуўапкершилик хәм тийислилик сезими артып, оның онгу ойлаўы хәм дүньяға көз қарасы юксалиб бармақта.

Ғәрезсизлик жыллары пүткил мәмлекетимизге, хәр бир аймақ хәм регионға қурылысшылық хәм жаңаланишлар баслап келгениниң тастыйығын Өзбекстанымызның арқа бөлегинде жайласқан Қарақалпақстан Республикасы мысалында да айқын көриў мүмкин.

Екенин айтыў керек, сақаўатлы хәм айрықша қарақалпақ үлкеси мәмлекетимиз социаллық-экономикалық раўажланыўында бөлек орын тутады. Бул ҳаққында сөз еткенде, Хұрметли Биринши Президентимиз Ислон Абдугъаниевич Каримовнинг “Қарақалпақ халқи мудами журтымыздаң таянш таўларынан есапланған” деген сөзлерин еске алыў орынлы болып табылады.

Сол себепли да ғәрезсизлик жылларында басқа регионларимиз қатары Қарақалпақстанның раўажланыўына да үлкен итибар берилип атыр. Әйне әне сондай итибар себепли бүгинги күнде Республика пайтахти - Нөкис қаласындан баслап, раёнлар орайлары, қала хәм аўыллар, хәтте шет аўылларына шекем хәр тәреплеме өзгерип, раўажланып бармақта. Бунда, әсиресе, мәмлекетимиз басшыы Шавкат Миромониович Мирзиёевнинг тиккелей ғайраты менен ислеп шығылып, избе-из әмелге асырылып атырған Қарақалпақстан Республикасыны социаллық-экономикалық раўажландырыўдың программалары за’ру’рли әҳмиетлы болып турыпты. Соны да айтыў керек, бул программалар Республиканы әсирлер даўамындағы әпиўайы аграр үлкеден заманагөй өндирис және социал-

экономикалық инфратузилмалар, транспорт-коммуникатсия тармақлары, жоқары маман кадрларға ие болған құдиретли регионға айландырыўды нәзерде тутады.

Программалардың басқышпа-басқыш турмысқа нәтийжени әмелде қолланыў етилиўи нәтийжесинде қарақалпақ жайи бүгинги күнде теңиб боьлмас дәрежеде өзгерип, жылдан-жылға шырай ашып, турақлы пәтда раўажланып баратырған үлкеге айланды.

Ғәрезсизлик жылларында бул жерде әмелге асырылған үлкен экономикалық-социаллық өзгерислер, құрылыс хәм ободончилик жумысларын санап адогыга етип болмайды. Орта Азияда бирден-бир болған, саҳра қушағындағы моьжиза деп аталған Гүңгиртот сода заводы, Үстүрт газ-химия комплексы, Нөкис полимер, Самсунг-Нөкис, Нөкис електроаппарат, «Ланехтракт» қоспа кәрханаси, «Нөкис Мед Тех» МЧЖ, «Төрткүл шийше идислари» МЧЖ, Хоьжайли шийше заводы, “Орайлық Асия безеў таслары” қоспа кәрханасы, Гүңгиртотдаги карбид, Нөкисдеги мәрмар хәм кабель заводлары, Оьрга газ кони, “Елтекс” хәм “Катекс” комплекслерин сыяқлы заманагөй өндирис объектлери, Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғи Кенгеси, Ташкент информациялық технологиялары университетиниң Нөкис филиалы, Олимпиада резервлери колледжи жайлары, 345 километрлик Навоий - Нөкис темир жолы, Нөкис менен Хоьжайлини богьлайдиган үлкен көпир, Гүңгиртот автомобиль жолы, оьнлаб улыўма билим бериў мектеплери хәм мектепне шекем тәлим мәкемелери, лицей хәм колледжлер, балалар спорты, балалар музыка хәм көркем өнер мектеплери сыяқлы көплеген құрылыслар - булардың барлығы ғәрезсизлик меваси болып табылады.

Миллий автомагистрал құрылысында жүз берген үлкен ўақыялардан бири - бул сол жолдың Нөкис қаласыға кираверишида жаңа көпир хәм көше кесиспеси жолдың құрылысы болып табылады.

Соны да бөлек айтып өтиўимиз керек, Хұрметли Бириншчи Президентимизнинг ғайраты менен тийкар тамақтасы қойылған Үстүрт газ-химия комплексиниң құрылысы бүгин дүня халықлары итибарын жалб етпекте.

Ең кереги, қарақалпақ халқи әсирлер даўамында әрман етип, умтила отирип келген ийгиликли мақсетине етди - азат хәм еркин, тыныш-осуда турмысқа еристи, өз тарийхы, материаллық мийраслары, миллий дәстүр хәм қәдириятларын қайта тиклеў, раўажландырыўдың, оьзлигини тусинип жетиў мүмкиншилигине ие болды.

Қарақалпақстан Республикасы Өзбекстанның арқа-батыслық бөлегинде,

Амударёнинг төмен бөлеги, Атаў теңизиниң қубла жағаында жайласқан. Республика қубла-шығыс тәрепден Қорақум саҳрасына тутасған. Оның арқа-батысында Үстүрт тегислиги, арқа-арқа тәрепинде болса Қызылқум саҳрасы ястаниб жатыпты. Атаў теңизиниң қубла аймағы қарақалпақ жайинде жайласқан. Қарақалпақстанның улыўма ер майданы 166, 6 мың квадрат километрден ибарат болып, ол аймағының үлкенлиги тәрептен Өзбекстан Республикасы вәлаятлары ортасында биринши орында турады. Республика халқы 2018 жыл 1 апрел жағдайыға 1 миллион 800 мың кисиден зыят болып табылады.

Республиканың аймақлиқ структурасы 15 дане раён хәм 1 дане қаладан ибарат. Булар Амударё, Берунийлық, Қораоьзак, Кегейли, Гүңгиртот, Қанлықоьл, Мобйноқ, Нөкис, Тахтакоьпир, Төрткоьл, Хоьжайли, Тахиётош, Чимбой, Шоьманой, Елликқалья раёнлары хәм Нөкис қаласы болып табылады.

Қарақалпақстан Өзбекстан Республикасы қурамындағы парламент басқарыў формасына ие болған суверенли Республика болып табылады. Қарақалпақстан өз Конститусиясы, байрағина, гербине хәм гимнига ие. Қарақалпақстан Республикасы Конститусиясы хәм нызамлары Өзбекстан Республикасы Конститусиясы хәм нызамларына муўапық ислеп шығылған. Республикада улыўма басшылық Жоқарғи Кенгес Баслығы - Қарақалпақстан Республикасы парламенти Баслығы тәрепинен әмелге асырылады.

Республиканың жоқары ижроия хәкимият Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғи Кенгеси тәрепинен тастийиқланған Министрлер Кеңеси есапланады. Республика Министрлер Кеңеси қурамына Советиниң Баслығы, Баслықдың орынбасарлары, министрлер, мәмлекетлик комитетлери баслықлары, ири контсерн хәм бирлеспелер басшылары киреди. Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Советиниң Баслығы өз ўазыйпасына көре Өзбекстан Республикасы Министрлер Мәкемесиниң қурамына киреди. Өзбекстан Республикасы пайтахти Ташкент қаласында, Өзбекстан Республикасы Министрлер Мәкемеси жанында Қарақалпақстан Республикасының турақлы жәнеколатхонаси искерлик көрсетеди.